

Høringsnotat til Meld. St. 6 (2023-2024) Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil

Norsk Tjenestemannslag (NTL) er enig med regjeringen i at pensjonssystemet må sikre en trygg og verdig alderdom for alle og vi er glade for at regjeringen med denne meldingen foreslår en betydelig forbedring av den sosiale bærekraften i pensjonssystemet.

NTL mener likevel at systemet med levealdersjustering gir pensjonssystemet en stadig mer usosial profil. Levealdersjusteringen blir sterkere enn opprinnelig forutsatt. Regjeringen følger opp Pensjonsutvalgets svar på dette gjennom å foreslå å heve aldersgrensene for å unngå for lave pensjoner. Dette løser noen problemer, men ikke alt. Man unnlater å ta konsekvensen av at mulighetene til å stå lengre avhenger av helse og muligheter til å fortsette i arbeidslivet og at dette er klassemessig skeivt fordelt. Tall for forventet levealder for ulike yrkesgrupper, viser at typiske sliteryrker kommer dårlig ut. Yrkesgrupper med lavest forventet levealder, vil dermed kunne oppleve at yrkesgruppene med høyere levealder «arver den gjenstående pensjonsbeholdningen til de som dør tidlig». Når mulighetene til å jobbe videre i tillegg er systematisk skjevfordelt vil dette oppleves som svært urimelig. NTL er derfor mot en heving av aldersgrensene i Folketrygden.

Da AFP ble kjempet frem på 1980- og 1990-tallet var det fordi det viste seg for krevende for mange å stå i jobb fram til mulighet for å ta ut pensjon i folketrygden fra 67 års alder. Og for å sikre en verdig avgang fra arbeidslivet. Med regjeringens foreslåtte heving av aldersgrensene der grensen for den ubetingede retten til uttak vil øke i tråd med den nye normalderen, vil vi på sikt kunne havne i en situasjon der det ikke en gang holder å stå i jobb til 67 år for å kunne ta ut pensjon. NTL mener det vil være urealistisk for mange grupper. Det er derfor viktig at det nå kommer på plass en skikkelig sliterordning i Folketrygden.

Dersom Stortinget likevel skulle velge å gå for en heving av aldersgrensene nå, er det viktig at det ikke innføres et system som gir en automatisk heving av aldersgrensene ved økning i levealderen langt fram i tid, men at dette evalueres grundig i forbindelse med de foreslåtte jevnlige evalueringene av pensjonssystemet. Da bør man blant annet se på utvikling i antall uføre og mulighet for yrkesdeltakelse i de aktuelle aldersgruppene. Evt ytterligere hevinger av aldersgrensene bør i så fall først vedtas i etterkant av disse evalueringene.

NTL er glad for at regjeringen foreslår en styrking av pensjonsrettighetene for uføre. Vi mener Stortinget i dette spørsmålet bør følge anbefalingene fra mindretallet i Pensjonsutvalget og gå for full skjerming. Levealdersjustering bygger på en tanke om at man kan velge å jobbe lenger for å kompensere for økt levealder eller akseptere en lavere pensjon mot tidligere pensjonering. Uføre har per definisjon ikke muligheten til å ta dette valget, da de nettopp er uføre. Det blir etter vårt syn urimelig å «straffe» uføre for ikke å ta et valg de ikke har mulighet til å ta.

Når det kommer til minsteytelsene støtter NTL forslaget om oppregulering av garantipensjonen med lønnsvekst under opptjening. Det er viktig at minsteytelsene er på et nivå som sikrer en trygg og verdig alderdom, slik også regjeringen skriver i innledningen til meldingen. Vi kan imidlertid ikke se at det foreslåtte systemet med årskullsspesifikke minsteytelser ivaretar disse hensynene. Det er vanskelig å se at ulike årskull vil ha ulike behov når det gjelder en minstesikring. Kostnadene ved å leve i et gitt år avhenger ikke av hvilket år du er født. Et slikt system vil sannsynligvis også bli svært vanskelig for folk å forstå. Vi er også bekymret for at det på sikt vil føre til mange fattige eldre.

Regjeringen uttrykker i meldingen at det er et mål å unngå «klatting» i systemet, der enkeltytelser økes f.eks. i forbindelse med budsjettforhandlingene i Stortinget. Vi tror at et system med årskullsspesifikke garantipensjonsnivåer vil tvinge fram nettopp det.

Når det gjelder nivået på minsteytelsene er det flere hensyn å ta. NTL er opptatt av at de som har vært i jobb skal få pensjonsmessig uttelling for det. En heving av minsteytelsene vil også medføre at mange må jobbe lenger før de får rett til å ta ut pensjon. På den annen side er det viktig at minsteytelsene gir en tilstrekkelig grunnsikring. Den politiske debatten så langt har i stor grad dreid seg om at minstepensjonsnivåene er for lave. Pensjonsutvalgets utredning viste at garantipensjonsnivået vil bli lavere enn minstepensjon. NTL mener derfor det bør vurderes å heve garantipensjon opp til minstepensjonsnivå. Vi mener det er særlig viktig å heve garantipensjonsnivået for enslige.

Full minstepensjonsytelse for flyktninger ble fjernet av det borgerlige stortingsflertallet i forrige periode. NTL mener ordningen med rett til full minste pensjonsytelse for flyktninger må gjeninnføres. Den samme retten må gjelde dem som har fått opphold på humanitært grunnlag eller gjennom kollektiv beskyttelse. Dette vil redusere sosialstønadsbudsjettet og behovet for bostøtte og andre støtteordninger for disse gruppene.